

Indremisjonens virksomhet på Mustorp

Av Erling Mustorp

Min oldefar Iver Mustorp var en meget ivrig haugianer og misjonsmann. I 1868 kjøpte han og Ole Østeby gården Mustorp på tvangsauksjon etter at tidligere ordfører Poulsen ble slått konkurs. Allerede etter to år ble Iver leder og Mustorp møtested ved starten av

indremisjonen i bygda.

Det gjaldt å bruke nådegavene. En sådan nåde og gave erholdes ikke blot ved utdanning på seminarium, eller universitet, hvor gode enn sådanne anstalter er. De gamle fedre fant en sådant kristelig virksomhet ved ordets forkynnelse nødvendig.»

Et nytt møte ble bestemt og den 8. oktober samles mange venner på Mustorp. Avskrift av regler for indremisjon i Rakkestad ble opplest. Disse ble antatt som lover for indremisjonsforeningen i Eidsberg med en forandring. Særlig med hensyn til kvinners stemmerett i alle foreningens anliggender for kvinner som for menn, men at kun *mennene* skulle være valgbare i styre.

Møte til valg av styre ble bestemt hos Johan Knoll 25. oktober. Iver Mustorp ble formann og Petter Sloreby viseformann. De øvrige i styret ble Chr. B. Engen, H. Chr. Andresen, J. Knoll, J. Rud og Chr. Tangeland. Det skulle holdes møte første søndag i måneden. Foreningen skulle i sin virksomhet holde seg til Guds ord og den evangeliske bekjennelse. På et møte 12. november 1870 foreslo Petter Sloreby at man skulle anmode eieren av Mustorp om å avstå den i bygningen store sal til månedlige møter. Iver Mustorp erklærte seg villig til det.

Før Mysen kirke ble bygd ble alle gudstjenestene holdt på salen. Det var mange store oppbyggelsesmøter her på salen, for det var ingen lokaler ute i bygda den gangen. Det står skrevet i «Haugianere i Østfold» at det en gang hadde vært over 300 inne i bygningen. Det er riktig for bror til min bestefar hadde stått i døra og tella. Fru oberst Jølsen på Lekum fortalte til mor at hun hadde vært her en gang og da kom hun

I forhandlingsprotokollen for foreningen for indremisjon i Eidsberg heter det: «År 1870, den 15. september var det efter forudgående møte avholdt på gården Bøler for at overveie og videre samtale om hvorvit en mere enn hitil ordnet Indremisjonsvirksomhet inden Eidsberg prestegjeld var begrunnet og ønskelig. ikke opp i annen etasje, men ble stående i trappa.

I 1874 ble Th. Klaveness residerende kapellan i Eidsberg og virket her til 1882. Med ham kom kirken inn i veksellivet hos de gamle venner. Biskop dr. Eivind Berggrav gir i «Norske kirkeprofiler» et levende bilde av Klaveness sine presteår i Eidsberg.

Kapellangården i Hærland var under ombygging. En kveld ut på vinteren kom Klaveness kjørende til Mustorp og spurte Iver Mustorp om å få bo der til prestegården var ferdig. I fire år bodde Klaveness på Mustorp. Det var en lykke at han kom til å stå i et fortrolig forhold til Ivar Mustorp og de eldre ledere av oppbyggelsen og misjonsvirksomheten i Eidsberg.

Klaveness kjente seg hjemme i Eidsberg. Han maler ikke alt rosenrødt. I et brev til sin venn Petter Hærem skrev han at folkelivet er gjennomsyret av den mest fortørkede og innskrumpede materialisme. Men Guds ord, sier han; «har her ute et kraftig tak i folkets hjerte». Han nevner at det er dannet to sangforeninger som teller 70–80 gutter og jenter, og de synger bare salmer. «Der er mange levende hjertelige enfoldige kristne som utmerker seg som dyktige kristne jordbrukere og solide folk i all henseende».

Mest kjent i det kristne arbeidsliv i Klaveness tid i Eidsberg er hans bibellesninger på salen på Mustorp. Her holdt han også fasteprekener. Det var en veldig tilslutning. Når folk skulle reise seg under velsignelsen til slutt, knaket det så fælt i huset at de var redde for at det kunne skje en ulykke. Klaveness måtte derfor be folk sitte under velsignelsen.

At det hadde vært mange folk på salen gjennom tidene fikk vi bekreftelse på under restaureringen, for bjelkene var helt salrygget av tyngden gjennom tiden.

30. juni 1874 var det et stort sommermøte på Mustorp, som var besøkt av ca. 300 mennesker. Sogneprest Schiøren i Varteig, pastor Klaveness, kirkesanger Christiansen i Rømskog, Ole Gjernes (Iver Mustorps eldste bror), Brynild Elverød og brødrene Ole og Olaus Østeby deltok med vidnesbyrd.

På sommermøtene var det særlig godt besøkt, da behandledes utelukkende oppbyggelige emner. Søndagsmøtet begynte med gudstjeneste om formiddagen, hvor ofte en misjonær talte, og det var meget stemningsfullt. Vennene på stedet hadde ordnet alt i forveien, og det skulle heller ikke så lite til å bespise disse hundreder av mennesker som var kommet langveis fra til stedet. Hvor man den gang ikke hadde bedehus å ty til, pyntet man låven med blomster og duftende bjerkeløv. Her stod langbordene i rekker, bugnende av skårne smørbrød, kaffe og melk, og enhver fikk så meget han ville for liten eller ingen betaling. Siden grupperte man seg flokkevis, noen samtalte, andre vidnet og sang til herrens pris, men alle hygget seg og syntes at tiden gikk altfor fort.

De hadde store, kjente folk på sommerstevnene. 2. juli 1870 var det også sommerstevne på Mustorp, hvor professor Gisle Johnson var til stede og innledet til samtaleemne om Lutherstiftelsen og legmansvirksomheten.

Dette skildres i boken «Haugianere i Østfold», som er skrevet av Iver Mustorps sønn, Helmer Mustorp, som var lærer og kirkesanger. Far fortalte at han

var utdannet lærer fra Hamar seminars lærerskole. Sin første lærerpost hadde han på Klund i Rødenes. Lønna som lærer i 1880 var kr 500 i året.

Han gikk mange ganger til Mustorp etter skoletid for å delta på misjonsmøter. På hjemveien om kvelden ble han kjørt til Rødenesfjellet, hvor han gikk videre hjem. Det er vel få, om noen som hadde gjort det samme i dag.

Mange mennesker har kommet til Mustorp og spurt om å få se på salen hvor de en gang gav seg over til Gud, og ville friske opp gamle minner derfra.

Den siste gangen biskop Berggrav var på visitas i Eidsberg kirke, i første halvdel av 1952, kom han og prost Gunnar Dehli kjørende med hest til Mustorp etter gudstjenesten, for å se på salen hvor Berggrav hadde vært med faren sin som gutt. I dag er nok de fleste som var på møtene døde.

Bestefar Ole Mustorp hadde gebursdagen sin 29. januar, og rundt den datoen ble den store misjonsfesten holdt på salen hver vinter. Den ble holdt på salen til ca. 1930, da vi siden har holdt den nede i stuene. Det har vært fast tradisjon at festen ble holdt på Mustorp, men i de siste årene har det vært i november.

Min bestefar hadde veldig omsorg for den årlige misjonsfesten. Jeg husker veldig godt at hver gang han skulle avertere festen, måtte han ha med fri bevertning i annonsen. Far og mor mente at det ikke var nødvendig når folk flest visste at det var gratis bevertning. Men det hjalp ikke, det skulle ikke koste noe som han sa, og slik ble det.

Det ble servert julekake og kringle som fast tradisjon i alle år. Mor hadde reint for lite kopper til så mange, så hun

lånte den store kaffekjelen og kopper på Betania på Mysen.

Det var veldig stri til misjonsfesten støtt, sa mor. Predikanter og slektninger fra Oslo, Halden og Sarpsborg kom med toget på lørdagskvelden og lå over til mandag. Alle skulle ha mat, middag og kaffe før festen begynte.

Søstrene til bestefar hadde alle vært med i sangkor, og en del andre i familien som var med i kor, dannet nå eget kor som sang på festen. Helmer Mustorp, bestefars bror, som var lærer og hadde eget kor, dirigerte familiekolet. De begynte å øve på «Den himmelske lovsang» og «Herren nu love» tidlig på dagen etter at de kom.

Mor har sagt det mange ganger, at hun ikke kunne skjønne at hun kunne greie med alt, hun hadde jo også fire små barn. Alle ovnene på soverommene måtte også passes på, da det var på den kaldeste tida av året.

Den første indremisjonsforening i Eidsberg startet i 1847. Den 26/10 1997 var foreningen 150 år, og ble feiret på Mustorp. Det var 75 til stede. Av de var det få igjen som var medlemmer. Fru Ingrid hadde bedt inn de andre misjonsforeningene til jubiléet.

I dag, i 2011, har foreningen nesten gått inn på grunn av for få medlemmer, det er bare seks igjen. De som er medlemmer bruker å be med seg noen, så det kan være 10–12 stykker på møtene. Alle er over 70 år, så det spørs hvor lenge det er mulig å holde foreningen gående.

Bestefar fortalte at det første jule-treet han så, var da Klaveness bodde på Mustorp. Han var nok den som innførte juletre til Eidsberg, 1878–1882. Juletre-foten fra den tiden er tatt vare på.

Det var ikke stoler på salen, da det var lange harde trekrakker som de satt på under oppbyggelsen. De er tatt vare på og står oppe på hjellen i vognskjulet på gården.

Bestefar skrev ned alt som hendte på gården i hans tid. Min far skrev ned lite, men var veldig flink til å fortelle til oss barna hva som var hendt på Mustorp i hans tid, til Ole og hans bestefar, Iver Mustorp.

Det beste far visste var at vi ungene kom til ham og spurte om han kunne fortelle fra gamle dager. Det gjorde han så mange ganger at vi til slutt kunne alle historiene utenat. Alt som far fortalte har jeg siden skrevet ned for etter-tiden.

I bestefars papirer står skrevet: «På misjonsauksjonen på salen på Mustorp i mai 1903 ble det gitt gevinster:

Fra Ole Mustorp

1 tønne Dykkerpoteter.

Fra Johan Rud 1/2 tønne poteter.

Fra Kristian Mysen 1/4 tønne poteter.

Fra snekker Ås 1 snes egg.

Fra Andreas Moen 1/4 tønne poteter.

Fra Johan Rud kr. 1,50 og et snes egg.

Fra Ole Volden kr. 1,50 og et snes egg.

Auksjonen ble holdt på salen, og den var helt full, så mange måtte stå ute på gangen», står det.

Mannsforeningen

Bestefar Ole Mustorp var formann og kasserer i mannsforeningen, og de holdt også sine auksjoner på salen. Men her holdt de også sine egne auksjoner seg i mellom. Fra en auksjon i mannsforeningen:

<i>Giver</i>	<i>Kjøper</i>	
Kristian Mysen 1 tønne poteter	Snekker Ås	kr 5,-
Ludvig Rud 100 kg havre	Snekker Ås	11,-
Kristian Mysen 1/4 tønne poteter	Haugen på hjemmet	2,-
Ole Østeby 1 hestedekken	Ole Mustorp	6,-
Arnt Duserud givet		10,-
Ole Mustorp 100 kg bygg	Haugen på hjemmet	12,-
Ole Volden givet		5,-
Ole Mustorp givet		20,-
Andresen på Furulund givet		25,-
Mor Rud givet		10,-
Johannes Rud givet		10,-
Haugen på hjemmet givet		5,-
Ludvig Rud 1 tønne poteter	Ole Volden	5,-
Snekker Ås 12 egg	Ole Volden	1,-
Laurits Mysen Haga 1 høne		3,-
Grønneren Eidsberg givet		5,-
Anders Mortvedt givet		20,-
Innkomet i alt		<u>kr 155,-</u>

Som en ser her har alle gitt av sine egne produkter til auksjonen

I salen på Mustorp står fortsatt prekestolen og kateteret som var i bruk den gangen. I 1884 var Bjørnstjerne Bjørnson på Søndre Mysen og holdt foredrag, da skulle han ha stått ved denne prekestolen.

Iver Mustorp var formann til sin død i 1901, siden hans hustru Marte noen år, og min bestemor Grete, som døde 1919. Alle fikk på begravelsesdagen sølvkrans, som henger i glass og ramme på salen. Min mor Marie Mustorp var også formann i 10 år. Iver Mustorp var dessuten medlem i Indremisjonens hovedstyre i Oslo en del år.

Iver Mustorp var en meget flink hesteoppdretter, og fikk mange store premier for hestene. Selve stammora til hestene på Rud kom fra Mustorp. Gamle Johan Rud var Ivers beste venn. Iver solgte

aldri hestene sine selv, det overlot han til Johan Rud, som også var en stor og kjent hesteoppdretter. Iver var redd for å gjøre urett, for han var helt igjennom en kristen mann.

Iver kjøpte Mustorp i 1868 sammen med Ole Østeby som også var en ivrig haugianer. De reiste mye sammen og holdt møter. Etter to år ble Østeby enkemann, Iver tok da over gården alene.

Jeg vil til slutt fortelle en frierhistorie fra den tiden. Iver og Ole hadde vært på oppbyggelsesmøte på Skårer i Hærland, fru Skårer var blitt enke og etter møtet ville Østeby fri til enka. Han gikk frem på følgende måte: «Jeg skal hilse deg fra Gud og si at jeg skulle få gifte meg med deg». Da svarte hun: «Da kan du hilse Gud fra meg at denne gangen har han sendt deg gæli». Hun ville ikke gifte seg.